

آشنایی با فرآیند دانش پژوهی آموزشی

یک دانشمند طی فعالیت دانش پژوهانه خود (scholarship) عرصه های دانش را با اتکا به توانمندیهای فکری (intellectual) بصورت خلاقانه (creative) ، آگاهانه (informed) و منظم (disciplined) به پیش برده و یا دگرگون می سازد (Hansen and Roberts). فعالیت دانش پژوهانه یا عالمانه از سال ۱۹۹۰ میلادی با انتشار نتایج تحقیقات بویر Boyer بازنگری شد و از حیطة تحقیق و کشف دانش به سه حیطة دیگر نیز گسترده شد. این سه حیطة عبارتند از ادغام دانش رشته های مختلف، کاربرد دانش و آموزش دانش. بهره مندی از دانش زمانی مقدور خواهد بود که با روش موثری به دیگران انتقال یابد.

فرایند آموزشی یا انتقال دانش در واقع عبارت است از فعالیت هایی که منجر به ارتقاء آموخته ها و یادگیری می شود. علارغم اینکه فعالیت های آموزشی قسمت عمده ایی از عملکرد اعضای هیات علمی را تشکیل می دهد، ولی انتظارات در زمینه انجام تحقیقات معمول رشته تخصصی و انتشار نتایج آنها روز به روز بیشتر شده و تصمیم گیری در مورد ارتقای آکادمیک اعضای هیئت علمی در عمل منحصراً براساس تعداد مقالات به چاپ رسیده که معیاری ملموس و قابل اندازه گیری است، صورت می گیرد. این مساله باعث شده است که اعضای هیات علمی تاکید خود را بر انجام پژوهش در حوضه تخصصی خود متمرکز سازند و نقش خود را در آموزش و پویایی آن سرسری بگیرند. از طرفی باید خاطر نشان کرد که هدف اصلی جذب هئیت علمی در دانشگاهها عبارت از عملکرد آموزشی و تدریس آنها می باشد.

چنانچه فعالیت پژوهشی در حوزه آموزش نیز گسترانیده شود، سبب خلق ارزش های بدیع و آثار مفیدی خواهد شد. بنیاد آموزشی کارنگی (The Center for Teaching and Learning) ، تاثیر دانش پژوهی آموزشی را در سال ۲۰۰۸ به شرح ذیل ارائه کرده است:

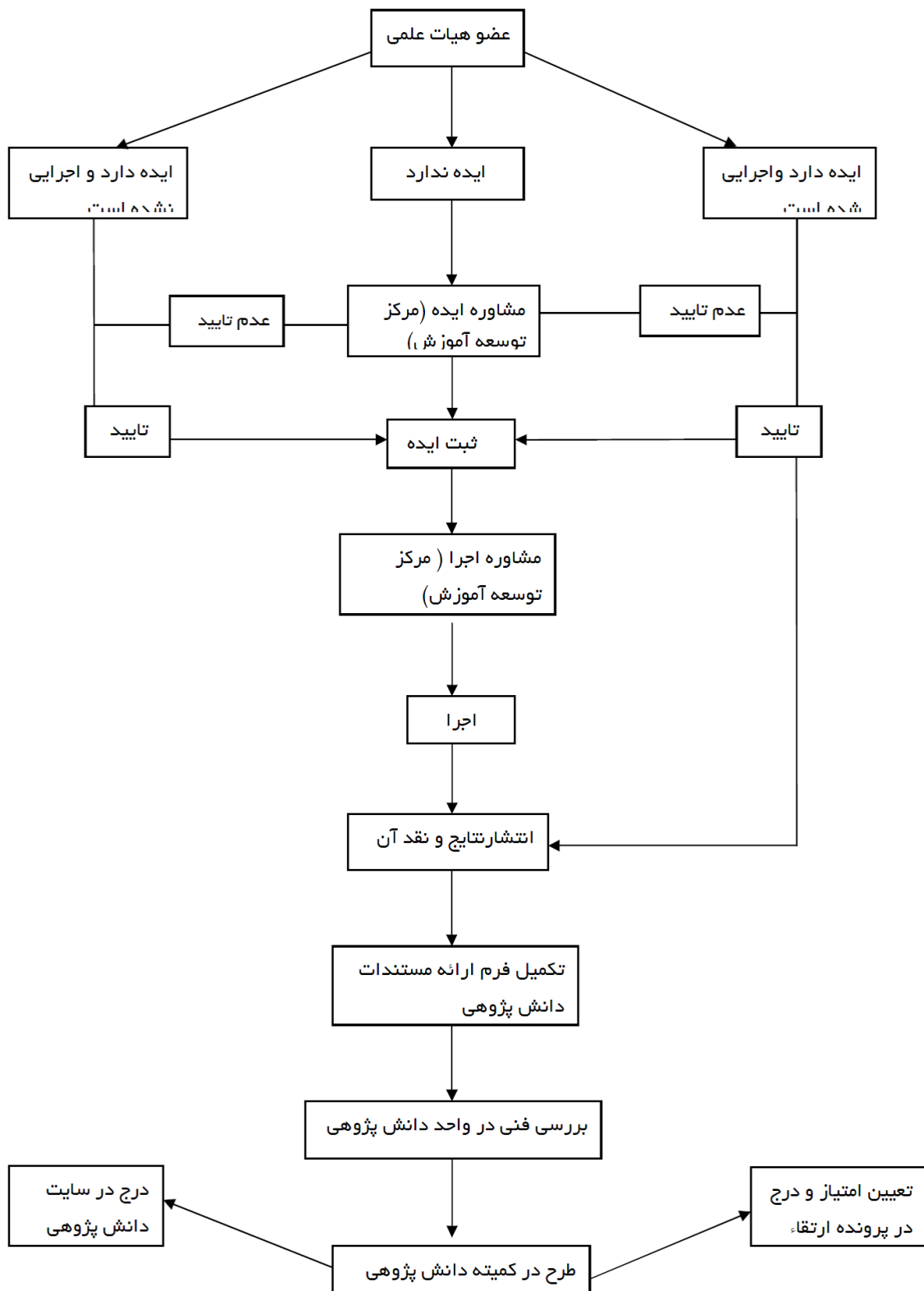
۱. کمک به برنامه ها و نوآوری در آموزش عالی
 ۲. تغییر در تدریس معلمان و کمک به افزایش دانش ما در مورد فاکتورهایی که باعث این تغییر می شوند
 ۳. تغییر در چگونگی فهم و درک بیان ما از یادگیری
 ۴. تاثیر مستقیم و غیر مستقیم بر یادگیری و موفقیت دانشجویان
 ۵. کمک به دانش در مورد شرایطی که بر مبادله و بهبود تعلیم و تربیت موثر است
 ۶. ارتقا نقاط قوت برنامه های مربوط به حرفه های آموزش عالی و شیوه های آموزش
 ۷. تاثیر بر فرهنگ زندگی آکادمیک
 ۸. تغییر در تعریف و ارزیابی ما از دانش پژوهی
- فعالیت دانش پژوهانه آموزشی می تواند در تمامی مراحل فرایند آموزش و یادگیری همانند برنامه های آموزشی، مدیریت و

رهبری، مشاوره و راهنمایی، تدریس، ارزیابی و ... انجام شود که به جزئیات آن در شیوه نامه ارزشیابی فعالیت های دانش پژوهی آموزشی در آیین نامه ارتقاء اعضای هیئت علمی اشاره شده است (قابل مشاهده در بخش آیین نامه های وب سایت حاضر). نظر به اهمیت و تاثیر گذاری این نوع فعالیت ها، مشوق های مناسبی برای فعالیت های نوآورانه در حوزه آموزش در آیین نامه ارتقای اعضای هیئت علمی منظور شده است بطوریکه پنجاه درصد امتیازات شرطی و غیر شرطی ماده ۳ (بند پژوهشی) ارتقاء هیئت علمی از طریق این فعالیت ها قابل کسب می باشد (ماده ۴ شیوه نامه ارزشیابی فعالیت های دانش پژوهی آموزشی). مراحل انجام پژوهش در حوزه آموزش نیز همانند سایر پژوهش های رایج دارای ۶ معیار به نام معیارهای کلاسیک می باشد. (قیاس بین دو مقوله پژوهش در آموزش و پژوهش های رایج در جدول ذیل ارائه شده است)

کاربرد شش معیار ارائه شده توسط کلاسیک و همکاران برای ارزشیابی دانش پژوهی اکتشاف و آموزش

معیار کلاسیک	دانش پژوهی اکتشاف	دانش پژوهی آموزشی
دارا بودن اهداف مشخص	روشن بودن هیپوتز، مهم بودن سؤالات پژوهش	اهداف مشخص، قابل اندازه گیری، و قابل دستیابی
کسب آمادگی کافی	دانش مناسب، توانایی گردآوری منابع ضروری	دانش به روز، شناسایی و سازمان دهی مقدار و سطح مناسبی از مواد آموزشی متناسب با اهداف
استفاده از روش مناسب	روش مطالعه پیشنهادی پاسخگویی سؤالات است، تحلیل آماری مناسب	انتخاب روش آموزشی مناسب برای رسیدن به اهداف تعریف شده انتخاب روش مناسب برای ارزیابی پیامدها
نتایج قابل توجه	هیپوتز ارزیابی و قبول یا رد می شود	اندازه گیری کیفیت یا تأثیر نشان دادن دستیابی فراگیران به اهداف آموزشی
ارائه مؤثر	منتشر کردن یا ارائه عمومی مطلب	قرار دادن فرایند یا نتایج به دست آمده در اختیار همکاران
بازبینی نقادانه	تعمق نقادانه بر روی نتایج به دست آمده برای هدایت پژوهش های آتی	تحلیل نقادانه فعالیت های آموزشی که منجر به تغییر یا بهبود شود

روند اجرایی یک طرح دانش پژوهی آموزشی طبق دیاگرام ذیل صورت می گیرد.

فرایند دانش پژوهی